Opetus- ja kulttuuriministeriö 14.9.2021
Suunnittelupäällikkö Kirsi Heinivirta

Tulevaisuusvaliokunta
keskiviikko 15.09.2021 klo 09.00

Asia: K 3/2021 vp Hallituksen vuosikertomus 2020/Asiantuntijapyyntö

Kirjallinen lausunto

1. Mietinnössään valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 2. osasta, Ratkaisuja työn murroksessa (VNS 5/2018 vp – EK 48/2018 vp) eduskunta edellytti, että valtioneuvosto: ”2. varmistaa, että elinikäinen jatkuvan oppimisen malli kehitetään huomioiden lähiajan haasteena myös jo työelämässä olevien osaamisen päivittäminen, mukaan lukien vailla toisen asteen tutkintoa olevien nuorten aikuisten laaja joukko.”

JATKUVAN OPPIMISEN UUDISTUKSEN ETENEMINEN

Parlamentaarisen uudistuksen linjaukset ja ilmiöpohjainen eteneminen

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti hallituskaudella toteutetaan jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistus. Kokonaistarkastelussa tulee ottaa huomioon koko koulutuspolun koulutuksen tarjonnan ja rahoituksen, sosiaaliturvan, muutosturvan, työttömyysturvan, omaehtoisen ja työvoimapoliittisen koulutuksen sekä osaamisen tunnistamisen niveltäminen uuteen järjestelmään. Parlamentaarisen ryhmän linjaukset valmistuivat 17.12.2020.). Parlamentaarinen ryhmä linjasi 27 toimenpidettä, joita tavoitteisiin pääsemiseksi käynnistetään. Parlamentaarinen uudistushanke jatkuu 31.3.2023 asti. Linjausten toimeenpano on käynnissä.

Tavoitteena on jatkuvan oppimisen järjestelmän uudistaminen vastaamaan tulevaisuuden tarpeita. Jatkuvan oppimisen uudistuksen visio on, että kaikilla on merkityksellisen elämän edellyttämät tiedot, taidot ja osaaminen, että jokainen kehittää osaamistaan työuran aikana ja että osaaminen uudistaa työelämää ja työelämä osaamista.

Vision pohjalta on asetettu jatkuvan oppimisen uudistuksen tavoitteet. Keskeisimpiä tavoitteita ovat väestön osaamistason nousu, työllisyysasteen paraneminen, osallistumisen tasa-arvon lisääntyminen sekä osaavan työvoiman saatavuuden paraneminen.

Hallinnonalojen välisenä yhteistyönä on valmisteltu Jatkuvan oppimisen kokonaisuuden tarkastelua koskeva luku valtion vuoden 2022 talousarvion yleisperusteluihin. Yleisperusteluihin sisällytettävien indikaattoreiden saavuttamista seurattaisiin säännöllisesti.

Jatkuva oppiminen on mukana pilottina OECD:n tukemassa valtion ennakoivaa ohjausta kehittävässä hankkeessa.

Vuosittain seurattavat indikaattorit on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1.

Indikaattori	2017	2018	2019	2020	*Tavoite 2030*
1. Työpaikka on sellainen, että siellä voi oppia koko ajan uutta, %-osuus	84 %	83 %	83 %	85 %	*90 %*
2. Työnantajien rekrytointiongelmien taustalla:					
- Peruskoulutuksen puuttuminen, %-osuus	66 %	69 %	70 %		*50 %*
- Muun vaaditun taidon puuttuminen, %-osuus	50 %	51 %	50 %		*35 %*
3. Pienistä ja keskisuurista yrityksistä henkilöstöään kouluttaneet: %-osuus		58 %	56 %	58 %	*70 %*
4. Työikäisten koulutustaso:					
- Vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat (25-64v.), määrä	443 433	407 208	399 924		*300 000*
- Vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat (25-64v.), %-osuus	16 %	15 %	14 %		*10 %*
- Pelkän yleissivistävän koulutuksen varassa olevat (25-64v.), määrä	592 521	557 607	548 415		*412 000*
- Pelkän yleissivistävän koulutuksen varassa olevat (25-64v.), %-osuus	21 %	20 %	20 %		*15 %*
- Korkea-asteen suorittaneet (25-64v.), määrä[1]	1 122 054	1 145 310	1 153 689		*1 370 000*
- Korkea-asteen suorittaneet (25-64v.), %-osuus[1]	40 %	41 %	41 %		*50 %*
5. Uusista opiskelijoista koulutustasoaan nostavat, %-osuus[2]		58 %	56 %		*70 %*
6. Työikäisten työllisyysaste, %		78 %	79 %	79 %	*82 %*
7. Osallistuminen jatkuvaan oppimiseen edellisen 12 kk aikana, seuraavissa ryhmissä:[3]	54 %				*60 %*
- Yli 55-vuotiaat	34 %				*45 %*
- Työttömät	29 %				*40 %*
- Työvoiman ulkopuolella olevat	48 %				*60 %*
8. Osallistuminen jatkuvaan oppimiseen, uudet 25-64 -vuotiaat opiskelijat seuraavissa ryhmissä:[4]		94 283	97 646		
- Pienituloiset, määrä		24 083	22 958		*28 000*
- Pienituloiset, %-osuus		26 %	24 %		*30 %*
- Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat (pl. opiskelijat, eläkeläiset ja varusmiehet), määrä		22 997	23 831		*28 000*
- Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat (pl. opiskelijat, eläkeläiset ja varusmiehet), %-osuus		26 %	24 %		*30 %*
- Yrittäjät, määrä		4 552	5 201		*7 500*
- Yrittäjät, %-osuus		5 %	5 %		*8 %*
- Vieraskieliset, määrä			14 437		*19 000*
- Vieraskieliset, %-osuus			15 %		*20 %*

[1] Vähintään opistoasteen tutkinnon suorittaneet

[2] Ammatillisen tai korkeakoulujen tutkintokoulutuksen vähintään 25v. uudet opiskelijat, joilla ei aiempaa vastaavan tai korkeamman tasoista tutkintoa

[3] Vuodesta 2022 eteenpäin edellisen 12 kuukauden aikana, formaali ja non-formaali koulutus, tavoite asetettu 12 kuukauden tasolle

[4] Uudet opiskelijat korkeakoulujen tai ammatillisen tutkintokoulutuksessa (ml. ammatillisia tutkinnon osia suorittavat). Määrätavoitteet on asetettu olettaen, että 25-64-vuotiaiden uusien opiskelijoiden määrä pysyy ennallaan.

Keskeiset käynnissä olevat toimenpiteet

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus edistää työikäisen väestön osaamisen kehittymistä ja osaavan työvoiman saatavuutta sekä kohdentaa rahoitusta joustaviin, lyhytkestoisiin työelämän tarpeisiin vastaaviin osaamistarpeisiin sekä aliedustettujen ryhmien tavoittamiseen ja tukeen.

- Laki Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta 682/2021 tullut voimaan 1.9.
- Palvelukeskuksen momentille 29.01.04 siirretty 40 miljoonaa euroa momentilta 29.01.53 sekä kohdennettu Suomen kestävän kasvun ohjelmasta 5 miljoonaa euroa vuoden 2020 kolmannessa lisätalousarviossa.
- Valtioneuvoston TEAS-hankkeessa kehitettävä jatkuvan oppimisen toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantajärjestelmä valmistuu vuoden 2022 loppuun mennessä.

Heikommassa asemassa olevien maahanmuuttajien riittävä koulutustarjonta ja ohjaus varmistetaan.

- Rahoitusta vapaan sivistystyön oppilaitoksissa lisätty vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa 2,5 miljoonaa euroa. Vuodesta 2022 alkaen lisäykseksi esitetään 5 miljoonaa euroa.

Korkeakoulujen ja oppilaitosten nykyistä työikäisille kohdennettavan koulutustarjontaa uudistetaan.

- Valmistelu käynnissä. Keskustelut korkeakoulujen, koulutuksen järjestäjien ja ylläpitäjien kanssa vuoden 2021 loppuun mennessä.

Jatkuvan oppimisen koordinaattorit tukevat jatkuvaa oppimista ELY-keskuksissa.

Ennakointijärjestelmää kehitetään erityisesti työikäisen väestön osaamisen kehittämisen näkökulmasta.

- Kehittämistyö käynnissä. Ennakoinnin kehittämiseen kohdennettu 500 000 euroa Suomen kestävän kasvun ohjelmasta vuoden 2020 kolmannessa lisätalousarviossa (TEM, OPH, Palvelukeskus)

Toteutetaan Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma.

- Arkkitehtuurityö käynnissä. Suomen kestävän kasvun ohjelmasta kohdennettu 2 miljoonaa euroa jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelukokonaisuuden ja 2 miljoonaa euroa korkeakoulujen digivision valmistelutyöhön

Osaamisen ja osaamistarpeiden kartoittamiseen ja työssä hankitun osaamisen tunnistamiseen välineitä ja menettelyjä kehitetään.

- Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain muuttamisesta 478/2021 tullut voimaan 1.8.2020 (Koski-tietovarannon avaaminen VST:lle)
- Työryhmävalmistelu käynnissä. Suomen kestävän kasvun ohjelmasta kohdennettu 200 000 euroa vuoden 2021 kolmannessa lisätalousarviossa.

Työttömyysturvajärjestelmää kehitetään siten, että työttömillä on nykyistä paremmat mahdollisuudet opiskella työttömyysetuutta menettämättä. Arvioidaan omaehtoisten opintojen enimmäistukiajan pidentämistä, jos puuttuu peruskoulun jälkeinen tutkinto.

- Esiselvityksen on määrä valmistua vuoden 2021 loppuun mennessä (TEM, STM)

Opintotuen kehittämisen yhteydessä arvioidaan mahdollisuuksia kehittää sitä tukemaan nykyistä paremmin jatkuvaa oppimista.

- Kartoitus vuoden 2021 loppuun mennessä (OKM)